

ADALÉK NEMÉNYI BERTALAN KÉPZŐMŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNYÉHEZ

A két világháború közötti hazai műgyűjtés egyik jelentős alakja lehetett Dr. Neményi Bertalan, bár erről nemcsak az utókor, de kortársai többsége is vajmi keveset tudott. A nyilvánosságot kerülő ügyvéd tulajdonából ugyan feltűnt néhány alkotás egy-egy tárlaton, de gyűjteménye nagy része rejtve maradt a közönség előtt, mivel nem jelent meg róla ismertető sem szakmai, sem más korabeli lapban. Kollekciónjáról csak a háború végén eltűnt műtárgyait felsoroló jegyzék és pár régi kiállítási katalógus alapján alkothatunk némi képet. Életpályája csak töredékesen rajzolható meg a jelenleg rendelkezésre álló kevés dokumentum miatt.

Neményi Bertalan (1. kép) egy zsidó család első gyermekeként Budapesten látta meg a napvilágot 1892. július 24-én.¹ Az eredetileg Neumann nevet viselő apa,² Neményi Dezső a M. kir. Honvédelmi Minisztérium számtisztjeként kötött házasságot Goldberger Olgával 1891-ben.³ Pár évvel később kilépett a hadsereg kötelékéből és a fiumei Kőolajfinomító Gyárnál vállalt igazgatói állást. A család második gyermeke, Pál⁴ már a tengerparti városban született 1895-ben. A testvérpárnak atyai ágon két nagybátyja volt: Neményi Ambrus (1852–1904) újságíró, országgyűlési képviselő, 1896 és 1901 között a Pesti Napló főszerkesztője, és Neményi Imre (1863–1942) miniszteri tanácsos, 1917-től vallás- és közoktatási államtitkár. Neményi Bertalan a fiumei állami főgimnáziumban érettségizett 1908-ban, majd a következő évben kerkedvezménnyel iratkozott be a budapesti jogi egyetemre.⁵ 1911-ben részt vett az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár pályázatán, melyet az amerikai kivándorlás témakörében írtak ki. A nagy feltűnést keltő, és a Magyar Tudományos Akadémia bíráló bizottsága által dicséretben részesített⁶ tanulmány még abban az



Dr. NEMÉNYI BERTALAN

1. Gedő Lipót karikatúrája Neményi Bertalanról. Gedő Lipót: Magyar műgyűjtők és bibliofilek. Budapest 1931

évben megjelent a Modern Könyvtár sorozatában.⁷ Egyetemi záróvizsgái letétele után 1912. május 4-én⁸ avatták jogi doktorrá, és 1915-ben vették fel az Ügyvédi Kamara tagjai közé.⁹ Éveken keresztül önálló praxist folytatott, majd 1928-tól az ország egyik legnagyobb vállalata, az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. jogi osztályán kezdett dolgozni,¹⁰ melynek később igazgatója lett. 1944 júniusában a

m. kir. minisztérium zsidó ügyvédekre is kiterjedő rendelete alapján származása miatt törölték az ügyvédek névjegyzékéből,¹¹ valamint megszüntették cégjegyzési jogosultságát. A nyilas uralom alatt munkahelyét el kellett hagynia, de a háború után az eredeti, igazgatói beosztásában tért vissza a céghez. 1947 februárjában a vállalat két vezérigazgatójának társaságában, üzleti ügyben New Yorkba utazott.¹² A tárgyalásokat hátráltatták ugyan a magyar bel- és külpolitikából eredő feszültségek, de június végére mégis sikerült az Egyesült Izzó és a General Electric között egy előzetes szerződést tető alá hoznia.¹³ Később az egyik tárgyalásán hirtelen rosszul lett, és másnap, 1947. november 7-én holtan találták szálodái szobájában.¹⁴

Halála körülményéről és gyűjteménye sorsáról cikk jelent meg a Népszava decemberi számában:¹⁵ „Neményi Bertalant még nyáron hazavárták, és amikor érkezése elmaradt, Budapesten olyan hírek terjedtek el, hogy Neményi Bertalan disszidált, amerikai útja előtt eladta felbecsülhetetlen értékű képgyűjteményét, bibliofil könyveit és az értékeket magával vitte. Arról is suttogtak a fővárosban, hogy több értékes antik képét, a híres Rippl-Rónai-gyűjteményét kijuttatta külföldre. (...) A német megszállást követő napokban Neményi a Hitelbank széfjében helyezte el megőrzésre képgyűjteménye legértékesebb darabjait és könyvunikumokat is. Az ostrom után a képeket nem találták a Hitelbank széfjében. Nyomuk veszett. Neményi Bertalan bejelentette eltűnt képeit az elhurcolt műtárgyak kormánybiztosságánál, és megindult a kutatás a festmények után. A képek állítólag mindeztáig nem kerültek elő. A Neményi-gyűjtemény egy része azonban megmaradt. Ezek a képek és könyvek magánosoknál voltak elhelyezve. A Rippl-Rónai-képek egy része, Csontváry és Gulácsy több festménye maradt meg ily módon Neményi birtokában. Amerikai útja előtt, mint sikerült megtudni, Neményi több értékes képét eladta. Pesti gyűjtők és ügynökök vásárolták meg az értékes képeket.”

A bulvár hangulatú írásban valóság keveredik pletykával és feltételezéssel, de lássuk a tényeket, melyeket vagy dokumentumok támasztanak alá, vagy más források erősítenek meg. Az Egyesült Izzó a Népszava egy korábbi számában¹⁶ jelentette meg Neményi gyászjelentését, amely egyértelművé teszi, hogy az ügyvéd „a vállalati ügyintézés céljából” tartózkodott New Yorkban. Szó sincs disszidálásról, melyet Neményi volt titkárnőjének szavai is alátámasztanak az említett újságcikkben: „Nem igaz, hogy nem akart visszatérni Magyarországra, hiszen az Egyesült Izzó megbízásából üzleti ügyben tárgyalt odakint. Budapesti lakását, a Vörösmarty ucca 45. alatt fenntartotta, abban egy barátját

helyezte el, aki vigyázott a lakásban még megmaradt képekre és ritka becsű könyvekre.” Neményi 1944 elején gyűjteménye jelentős részét tizenhárom faladába csomagolva zárt letétként a Magyar Általános Hitelbankban helyezte el.¹⁷ A bombázásokat és utcai harcokat szerencsésen átvészelő páncteremmel az oroszok nem sokat teketóriáztak, berobbantották az ajtaját, és a műkincsek begyűjtésére szakosodott alakulat tagjai kirámolták a széfet. Neményi már 1945. március 19-én levélben kért segítséget a Szépművészeti Múzeum igazgatójától eltűnt anyaga felkutatásához, melyben 98 festmény, mintegy 350 grafika és 2000 kötet könyv szerepelt.¹⁸ A gyűjtemény nagyságrendjén túl, a levelében csak néhány Rippl-Rónai-, Csontváry-, Gulácsy-, Ferenczy-, Szinyei- és Székely Bertalan-művet nevezett meg konkrétan. Március végén Oroszlán Zoltán megbízott múzeumigazgató Neményi és a hozzá hasonlóan segítséget kérő Bernáth Aurél, Hatvany Ferenc és Wertheimer Adolf bankokból eltűnt műtárgyai ügyében levelet írt a Vörös Hadsereg budapesti Főparancsnokságának.¹⁹ Természetesen teljesen eredménytelenül. Neményi több hatóságnál is bejelentést tett eltulajdonított műtárgyai ügyében, az Országos Levéltárban található dokumentumok szerint 1946-ban,²⁰ és megbízottja útján 1947 februárjában.²¹ Részletes műtárgyjegyzék azonban csak a Veszélyeztetett Magángyűjtemények Miniszteri Biztosának 1948-as iratanyagában található.²² A kísérőlevél nélküli gépelt lista tetejére valaki kézzel ráírta: „néhai Neményi Bertalan gyűjteménye”. A papíron még szerepel dr. Palágyi Róbert neve és címe, aki az Amerikában élő Neményi Pált mint kizárólagos örököst képviselte az 1948-ban lezajlott hagyatéki eljárásban.²³ A lista vagy egy régebbi bejelentésből lett átemelve, vagy már a gyűjtő halála után került benyújtásra. A benne felsorolt festmények és grafikák száma nagyságrendileg megegyezik a Neményi korábbi, Szépművészeti Múzeumnak küldött levelében jelzett mennyiséggel, és az abban konkrétan megjelölt művek ebben a listában is hiánytalanul szerepelnek. Ezek alapján jogosan tekinthető a banki letétbe helyezett műtárgyak veszteséglistájának, és nem a Neményi Bertalan teljes gyűjteményét felsoroló dokumentumnak. Való igaz, hogy a gyűjtő nem minden festményét bízta a bank őrizetére, de hogy ezek hol, vagy kinél vészelték át Budapest ostromát, arról nincs információ. Azt sem tudjuk, milyen művek voltak a birtokában közvetlenül a háború után, de az 1948-as hagyatéki eljárás részeként Neményi lakásán felvett leltárban²⁴ több tucat festmény és rajz szerepel, valamint hatszázötven darab könyv. A képek többsége ismeretlen vagy nem nevesített művésztl került a leltárba, de akadt egy-egy Gulácsy-, Rippl-

Rónai-, Scheiber- és Kádár Béla-munka is. Ennél bizonyára több festménye maradt a széfből elhurcolt műveken kívül, mivel volt titkárnője úgy reagált a cikkben említett eladásokra, hogy „amerikai útja előtt csak néhány értékes képétől vált meg és csak annyi képet adott el, amennyi az utazással kapcsolatos rendkívüli kiadásait fedezte”. Sajnos fogalmunk sincs, hogy melyek voltak ezek a képek, de legfőképpen, legértékesebb darabjait bizonyára a széfben helyezte el. Van néhány festmény, amely bizonyíthatóan Neményi gyűjteményébe tartozott, és a háború után cserélt gazdát, de ezek mindegyike a veszteséglistán található. Csontváry *Öreg halásza*²⁵ és az éjszakai Keleti pályaudvart ábrázoló képe²⁶ ma a miskolci Herman Ottó Múzeum tulajdona (2. kép), Derkovits Gyula hét erotikus akvarellje pedig ugyanabban a díszdobozban van a Nemzeti Galéria gyűjteményében,²⁷ amelyben 1944-ben a széfbe került. A veszteséglistán *Szobabelső* című, Nagy Balogh János-festményt a Bedő-gyűjteményből vásárolta a BTM Fővárosi Képtára 1962-ben,²⁸ de egykor Neményi lakását díszítette, amely a gyűjtő jelenleg egyetlen ismert lakásenteriőr-fényképén, jobbra az ajtó felett látható. (Voltak más Nagy Balogh-képei is [3. kép].)

A kérdés az, hogyan kerültek a széfből elhurcolt Neményi-gyűjtemény egyes darabjai a hazai műkereskedelembé? Közvetlenül a háború utáni időkben Budapesten virágzott a műtárgyak fekete-piac. Rolf Z. Medgyessy visszaemlékezése szerint „a magyar képgyűjtőkön kívül az amerikai, francia és angol ellenőrző bizottságok vezetői is komoly érdeklődést tanúsítottak a műkincsek iránt. Az üzletkötés rendszerint az Országház Kávéházban történt, ahol (...) időnként Hatvany báró is feltűnt, és Medgyessy memoranduma szerint egyértelműen célzott arra, hogy igen sok képet sikerült megmentenie.”²⁹ Dokumentumok bizonyítják, hogy Hatvanynak számos banki letétjéből eltűnt képet sikerült visszavásárolnia ebben a zűrzavaros időszakban, mivel a fent említett nációk tagjain túl a szovjet katonatisztek is szívesen üzleteltek műalkotásokkal. Neményi gyűjteményéből is kerülhettek ki művek az oroszok által összehordott budapesti raktárakból. Ezeket vagy a gyűjtő vásárolta meg és adta el amerikai útja előtt, vagy mások révén kerültek be a hazai műkereskedelembé. Példák bizonyítják, hogy a hadizsákmánynak tekintett magyar tulajdonú műtárgyakkal Moszkvába tartó vonatokról útközben is „leesett” néhány kép vagy értéktárgy. Talán így járt a Neményi-gyűjteményből elhurcolt Szinyei-kép (*Balerina*), mivel a festmény ma szlovák magántulajdonban van. A fentiek alapján egyértelműen pletykának minősíthető az újság cikk által említett hír, miszerint a háború után Neményi elad-



2. Csontváry Koszta Tivadar: *Öreg halász*, 1902 körül.
Miskolc, Herman Ottó Múzeum



3. Nagy Balogh János: *Csendélet csészével és kancsóval*.
Lappang

ta gyűjteményét, vagy külföldre csempészte Rippl-Rónai képeit. A tények tanúsága szerint a banki letét anyaga szovjet „hadifogságba” került, amelyből ugyan kijutott néhány alkotás, de döntő többsége még ma is valamelyik orosz múzeum raktárában rejtőzhet.

Neményi alapvetően grafikagyűjtőnek tekinthető, de számos festmény tartozott több száz, első-sorban kortárs műalkotást tartalmazó kollekciójába, amelyből már csak kevés alkotás azonosítható



4. Archiv fotó Neményi Bertalan
Andrássy úti otthonának egyik sarkáról.
Budapest, Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltár

teljes bizonyossággal. Magyar anyagának legnagyobb egységét Rippl-Rónai József munkái alkotják, akinek legalább hetven, többségében rajza lehetett egykor az ügyvéd tulajdonában. A háború előtti kiállítási katalógusok leginkább az ő művei mellett említik Neményit tulajdonosként. A gyűjtő Andrássy úti lakásában készült enteriőr-fotográfián is Rippl-Rónai munkái dominálnak, a háromszorhármas formátumban felrakott képek mindegyike – Szinyei Merse Pál közepén látható, 1878-ban festett *Balerinája* kivételével – az ő alkotásának tűnik (4. kép). A mester művészete iránti rajongás talán Neményi fiumei éveivel köthető. Gyárigazgató apja pozíciójánál fogva a városnak azon társaságába tartozhatott, ahova valószínűleg a művész testvére, Rippl-Rónai Ödön is, aki a Magyar Államvasutak vezető tisztjeként a tengerparti városban teljesített szolgálatot 1903 és 1909 között. Könnyen elképzelhető, hogy a két család ismerte egymást, talán Neményiek még magával a festővel is kapcsolatba kerülhettek, aki rendszeresen látogatta testvérét. Ödön már akkor számos képpel rendelkezett, gyűjteményéről 1906-ban *A Tenger* című fiumei újság



5. Rippl-Rónai József: *A család*, 1904. Lappang

számolt be: „Múltán műtárlatnak nevezhetnők a Germania-utza 44. szám alatt lévő képgyűjteményt, melynek Rónai Ödön, Rippl-Rónai Józsefnek, a jeles magyar impresszionista festőnek öccse a tulajdonosa.” A fiatal Neményi Bertalan, ha nem a vasúttiszt lakásán, akkor 1902-ben a budapesti Nemzeti Szalon Egyesület első fiúmei képkiallításán láthatott „élőben” Rippl műveket. Akár így, akár úgy történt, Neményi az évek alatt a művész munkáinak elkötelezett gyűjtőjévé vált (5. kép).

A falon függő festmények közül első pillantásra a felső sor közepén lévő kép látszik kakukktojásnak, pedig Rippl munkája. Darvas Lilit ábrázolja, szárnyakkal, Molnár Ferenc *Égi és földi szerelem* című színdarabjának előadásából. Az 1922-ben, a Pantheon kiadásában ötszáz példányban megjelent színműhöz a mester öt különböző jelenet illusztrációját készítette el, amelyeknek litografált változata került a könyvbe. Ezek egyikének pasztell eredetije a fényképen látható és jelenleg lappangó alkotás, amely Neményi tulajdonaként szerepelt az Ernst Múzeum 1937-es Rippl-Rónai- emlékkiállításán,³⁰ valamint 1942-ben Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézetének egyik tárlatán.³¹ A fénykép jobb alsó sarkában van Bányai Elza kihívóan mosolygós, kombinés portréja, akit Rippl *Zorka* néven tett ismertté. A művész 1915 végén ismerkedett meg a fiatal lánnyal, akiről az évek folyamán száznál több képet készített, leginkább pasztell technikával. Bernáth Mária szerint Rippl „a pasztellkrétát ördögi ügyességgel és gyorsasággal használta, kiváló rajztudása és színérzékének biztonsága jóvoltából egy-egy kép valóban csak óráit – néha még annyit sem – vette igénybe, és mégis az alkotás örömét adta”.³² Az utókor kutatóinak számos problémát okoz a hatalmas életműben való eligazodás. Ez különösen érvényes a *Zorka*-képekre, amikor kiállítási katalógusok vagy más dokumentumok leírásait próbálják konkrét művekkel összekapcsolni. Több Rippl-Rónai-kiállítás katalógusában találunk *Zorka* címszó alatt képeket Neményi tulajdonából, de illusztráció hiányában szinte lehetetlen teljes bizonyossággal megmondani, hogy konkrétan melyik kompozíció szerepelt az adott tárlaton, mert a korabeli katalógusok nagyon szűkszavúan fogalmaznak. Ebben az esetben szerencsénk van, mert a Neményi veszteséglistájában található négy *Zorka*-mű egyikének szövege („fekete kalappal és felemelt karral”) pontosan illik a fényképen szereplő pasztellre, amelynek még a reprodukciója is látható a gyűjtő megjelölésével a Lehel Ferenc naplójegyzeteit közlő *Nemzeti Művészet* 1934-ben napvilágot látott első számában.

A fényképen *Zorka*tól balra a *Díva*, vagy a *Párizsi nő* néven ismert pasztell látható, amely jelen-



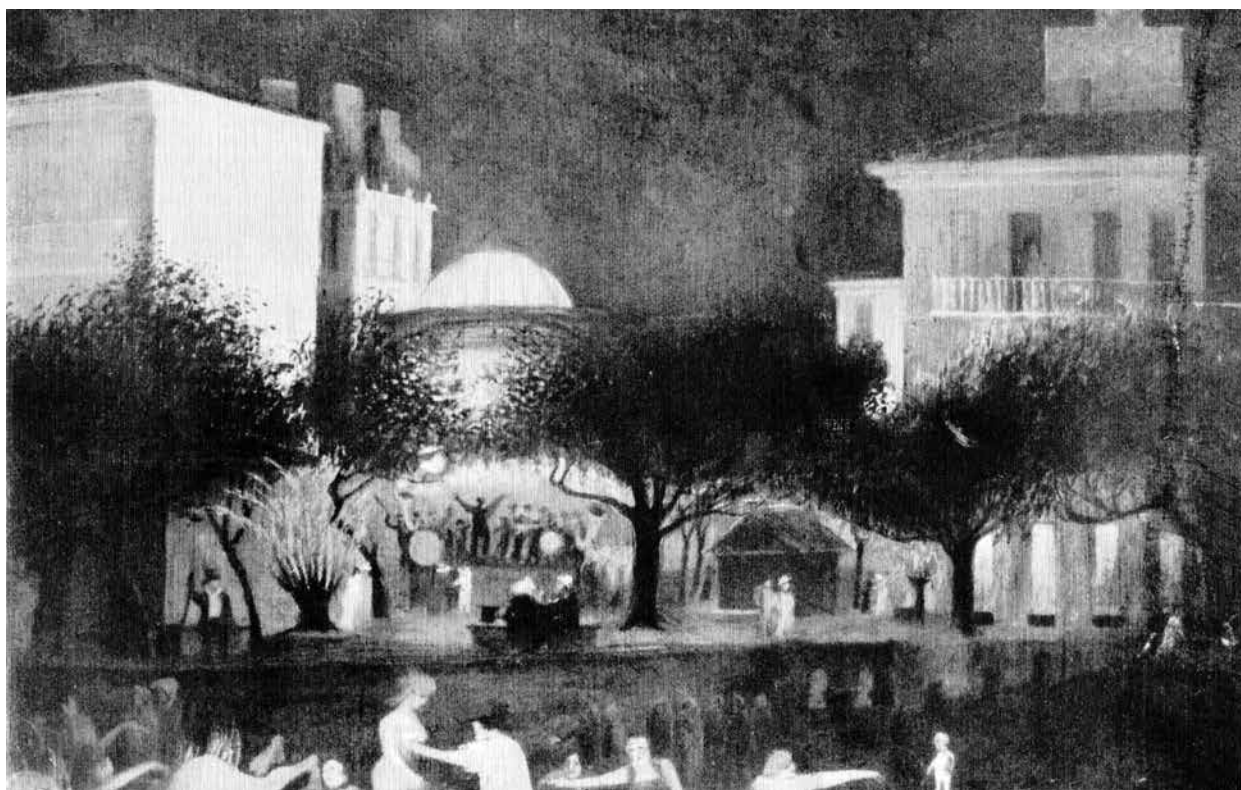
6. Rippl-Rónai József: *A díva*, 1895–1897.
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

leg a Nemzeti Galéria gyűjteményében található (6. kép). A Magyar Nemzeti Galéria 1998-as Rippl-Rónai-kiállításának katalógusa szerint a művet egykor fedő, mára már elveszett kartonlapon a következő felirat szerepelt: „Rippl-Rónai József – A párizsi nő, 1000 K. Miklós Andor”.³³ Miklós az *Est Lapok* kiadója volt, és valószínűleg ő birtokolta a képet az 1928-as Rippl-Rónai- emlékkiállítás idején.³⁴ A művészre emlékező, kilenc évvel későbbi kiállítás katalógusa már Dr. Neményi Bertalan tulajdonaként jegyzi a *Dívát*.³⁵ Az említett MNG-katalógus megállapításával ellentétben, Neményi nem közvetlenül Miklós Andortól vásárolhatta a képet, mivel listájában megjegyzi, hogy Nemes hagyatékából. A korszak kiemelkedő gyűjtőjének számító Nemes Marcell magyar képanyagának 1934 tavaszán megtartott árverésén³⁶ a 97. tétel volt egy Rippl-Rónai által jelzett pasztell, amely egy vörös hajú nőt ábrázolt rózsás kalappal. A mérete pontosan megegyezik a *Díva* című képpel. Bár Ripplnek számos kalapos női portréja ismert ilyen-olyan virágokkal, a két mű közötti azonosság könnyen elképzelhető. Mindenestre tény, hogy Neményi valamikor 1937 előtt a kép birtokába jutott. A *Díva* ka-landos története azonban csak ezután kezdődött. Neményi a párizsi hölgy képmását gyűjteménye

több darabjával együtt letétbe helyezte a Magyar Általános Hitelbank széfjében 1944-ben. Az orosz katonák által később kifizetett banki pánclétherem tartalma hadizsákmányként kelt útra az akkori Szovjetunióba, és ott valamelyik múzeumi intézmény raktárába került, ahol a *Díva* nyugalmát évtizedekig semmi sem zavarta. 1972-ben Leonyid Iljics Brezsnyev szovjet pártfőtitkár budapesti látogatása alkalmából tizenöt képpel ajándékozta meg az akkori magyar vezetést. A nagylelkű gesztusnak csak egy apró szépséghibája volt: ezek mindegyike abból a több tízezres műtárgygyűjtésből származott, amelyet a Vörös Hadsereg Magyarországon zabrált a II. világháború idején. Moszkva ezt mindig tagadta, a bankok kifizetéséről nem is beszélve. Szerintük ez a tizenöt kép is Berlin környékén került a kezükbe, és csak hosszú kutatás után derült ki, hogy magyarországi gyűjteményekből származnak. A közvélemény előtt a hazai kormány szemérmesen hallgatott az ajándékról – a Szovjetunióba került műtárgyak ügyét akkoriban nem volt ildomos feszegetni –, és a képeket szép csendben a Szépművészeti Múzeumba, valamint a Nemzeti Galériába juttatta. A *Díva* a Művelődésügyi Minisztériumból való átvétel címszóval került a Galéria leltárába a 72.127.T. sorszám alatt. Neményi gyűjteményi darabok oroszországi „megőrzésének” ennél sokkal konkrétabb bizonyítéka található az angol és orosz nyelven, 2003-ban Moszkvában kiadott katalógusban,³⁷ amelyben egy remek Max Liebermann-férfiportré (kat. 42. sz.) és Rippl-Rónai Péchy Erzsiről 1910-ben készült képe (kat. 44. sz.) van reprodukálva a gyűjtő nevének említésével. Mondani sem kell, mindkét alkotás megtalálható a veszteséglistájában, ahogy a hazai irodalomtörténet fájó veszteségei közé tartozó két Ady-portré is. Az „Ady Endre után (Kaposvár) Rónai” felírással ellátott tusrajz a két művész 1909-es első találkozása után készült. A mű nyomdai sokszorosítású reprodukciója az 1924-ben megjelent „Ady-könyv”³⁸ címodaláról ismert. Az eredeti rajz akkoriban a könyvet kiadó Amicus tulajdonosa, Reiter László birtokában volt. Jelenleg nincs információ arról, hogy mikor került Neményihez. Sajnos nem ismerünk reprodukciót a költőről készült Rippl-pasztellképről, amely párdarabja volt a ma is meglévő Csinszka-portrénak. A két alkotás együtt szerepelt az Ernst Múzeumban rendezett Rippl-Rónai-kiállításon 1917-ben.³⁹ Pewny Denise Rippl-Rónai munkásságáról megjelentetett könyve szerint az Ady-portré 1939–40 körül még műkereskedelmi forgalomban volt.⁴⁰ Neményi – jegyzéke szerint – az Ernst Múzeumból vásárolta a képet. Ez valószínűleg 1942 márciusában lehetett, a Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete által szerve-

zett árverésen.⁴¹ A művek azóta lappanganak, talán valahol Oroszországban.

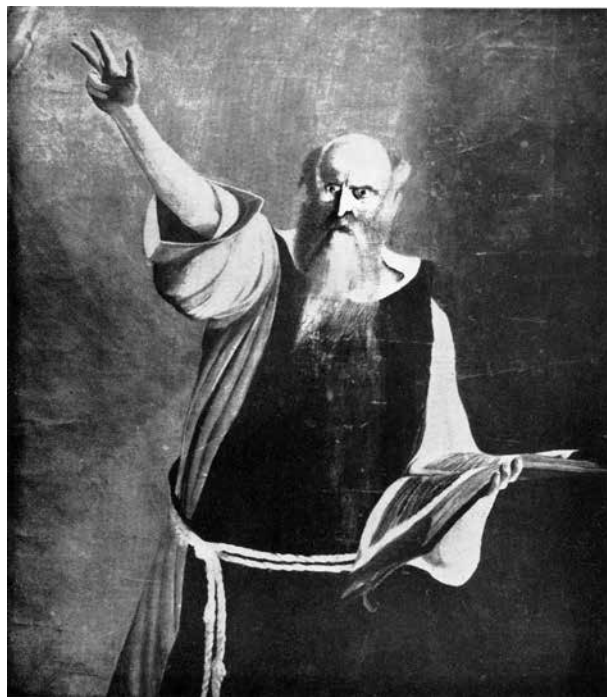
Az enteriőr-fénykép ugyan a szoba egyik faláról készült, de kicsit beláthatunk a másik helyiségbe, ahol a lámpa takarásában Csontváry *Füstölő Etnája*, felette pedig a *Kis Baalbek* című kép függ, amelynek azonosításáért Molnos Pétert illeti köszönet. Az utóbbi mű feltűnése azért rendkívüli, mert erről a képről egyetlen reprodukció sem ismert. Neményi veszteséglistája tizenhárom Csontváry-festményt cím szerint sorol fel, melyeknek a banki letétből kelt lábuk: *Öreg halász*, *Egy est Kairóban*, *Prédikáló szerzetes*, *Jupiter-templom Baalbekben (Kis Baalbek)*, *A Keleti pályaudvar éjjel*, *Füstölő Etna*, *Magyar sereg*, *Török sereg*, *Kidőlt obeliszk*, *Liliomos nő*, *Tájkép házzal és tehénnel*, *Női félalak*, *Vonuló tömeg*. Az utóbbi három műről ezeken a címeken semmit nem tudunk, a többi kép szerepelt az Ernst Múzeumban 1930-ban vagy a Fränkel Szalonban 1936-ban megrendezett Csontváry-kiállításon. Sajnos a katalógusok nem jelzik a képek tulajdonosait, és jelenleg nem ismerünk dokumentumot Neményi vásárlásairól, s így csak következtethetünk megszerzésük módjára és időpontjára. Kiinduláshoz azonban van egy biztos pont, mégpedig a Fränkel Szalon tárlata, amelyre a legnagyobb Csontváry-kollekcióval rendelkező Gerlóczy Gedeon huszonnégy képet kölcsönzött, ezekből tizenhét alkotást kimondottan eladási céllal. Ez Gerlóczy és Fränkel József levelezéséből tudható meg, amelyből Molnos Péter közölt részleteket.⁴² Szerencsére a levelezés pontosan megjelöli az eladásra szánt műveket, amelyekből a kiállítás végére tizenkét kép talált új gazdára, közöttük a *Kis Baalbek*, a *Füstölő Etna* és *A Keleti pályaudvar éjjel*. A tények ismeretében nyugodtan mondhatjuk, hogy ezeknél Neményi volt a vásárló. A *Kidőlt obeliszk* szintén elkelt, ezt maga Fränkel vette meg, és tőle később került a gyűjtő tulajdonába. Nem Gerlóczy anyagából érkeztek kiállításra a *Magyar sereg*, a *Török sereg* és a *Liliomos nő*, amelyek az 1930-as kiállítás óta Budapesten felbukkant, addig ismeretlen Csontváry-festmények közé tartozhattak. Lehel Ferenc a katalógus előszavában tizenöt darab ilyen festményt említ, ezek részben a Szépművészeti Múzeumba, részben magánosok gyűjteményeibe kerültek. Elképzelhető, hogy Neményi korábban ebből az anyagból szerezte meg az említett három művet, és adta kölcsön a kiállításra. A gyűjtő valószínűleg már az 1920-as évek elején is vett Csontváry-képeket a festő gácsi patikájának padlásán tárolt művekből, amelyeket a mester halálát követően Székely Sándor vitt Kecskemétre. A vásznak egy részét különböző festők újra felhasználták, másik részük bekerült a műkereskedelembé. Gerlóczy Gedeon visszaemlékezésében a következőket írja:



7. Csontváry Kosztka Tivadar: *Esti Castellammare a zenepavilonnal*, 1904. Lappang

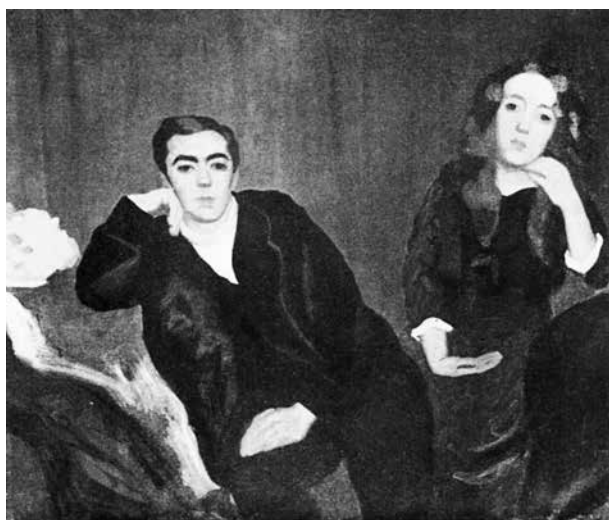
„A többi magánkézben lévő képek a gácsi patika padlásáról kerültek elő. A bérlő, mikor 1920-ban visszatért Kecskemétre – a trianoni békeszerződés értelmében elcsatolt Felvidékről – magával hozott kb. 20-25 db vásznat, amiket Csontváry mint tanulmányokat nem tartott kiállításra alkalmasnak. Ezeket, ahelyett, hogy a családnak adta volna át, jogtalanul eladta, ebből vásárolt dr. Bedő Rudolf 7 darabot, én a *Tengerparti sétalovaglást* és Neményi Bertalan kb. tízegynéhány darabot.”⁴³ Gerlőczy bizonyára jól emlékszik az esetre, talán a számokat illetően téved egy kicsit. Neményi ekkor vehette a *Tájkép házzal és tehénnel*, *Női félalak*, *Vonuló tömeg*, valamint az *Öreg halász* (*Öreg matróz*) és *Egy est Kairóban* (a kutatás mai állása szerint: *Esti Castellammare a zenepavilonnal*) című festményeket – e két utóbbi mű szerepelt az 1930-as Ernst Múzeum Csontváry-kiállításán (7. kép). Persze ez csak spekuláció, a gyűjtő máskor is megszerezhetette az említett képeket. Viszont tény, hogy ezek a festmények egykor Neményi Bertalan gyűjteményét gazdagították. Az is tény, hogy a *Prédikáló szerzetes Igehirdetés* néven 1929-ben még Bedő Rudolf tulajdonaként volt reprodukálva a Magyar Művészetben, Neményihez csak később kerülhetett (8. kép).

Ferenczy Károly munkái közül a kollekció része volt az 1910-ben négy változatban megfestett *Vörös falak* egyike, a Vasárnapi Újságban 1913-ban



8. Csontváry Kosztka Tivadar: *Prédikáló szerzetes*, 1903 körül. Lappang

megjelent *Anyá* című kép,⁴⁴ valamint a művész két gyermekét, Noémit és Valért ábrázoló festmény (9. kép). A *Cigányok fehér ruhás gyermekkel* című olaj-



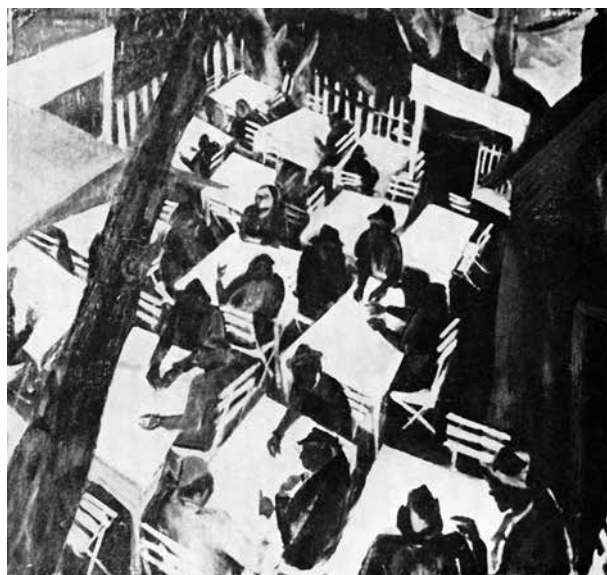
9. Ferenczy Károly: *Két testvér (Noémi és Valér)*, 1908.
Lappang

vázlat csak részletes leírásból, a reneszánsz ihletésű *Pietá*hoz készült akvarell tanulmány pedig régi fényképről ismert. Keleti Artúrnak egy 1932 tavaszán írt levelében Neményi úgy jellemezte önmagát „mint Gulácsyra specializált gyűjtő”.⁴⁵ Ennek megfelelően számos Gulácsy-festménye volt, de a *Gumiember* néven ismert portrén és a komor hangulatú *Firenzei tragédián* kívül csak tippelni lehet a többi képcím mögött meghúzódó kompozíciókra. Viszont Neményi tulajdonaként lett reprodukálva egy remek fejtanulmány az *Új magyar rajzművészet*-ben,⁴⁶ két kalapos női alak színes rajza pedig a Magyar Művészet egyik 1933-as számában.⁴⁷ Szintén csak fényképről ismerjük Derkovits Gyula hangulatos nyári vendéglőjét⁴⁸ és női aktját (10–11. kép),⁴⁹ Uitz Béla két 1919-es tusrajzát,⁵⁰ valamint egy táncosnőt ábrázoló képet Czóbel Bélától,⁵¹ aki személyes kapcsolatot ápolt a gyűjtővel – erről tanúskodnak Neményihez írt képeslapjai (12–13. kép).⁵²

Míg illusztrációk és korabeli leírások alapján a magyar anyag kvalitása valamennyire megítélhető, ez nem mondható el a külföldi művekről. A festmények közül a már említett Max Liebermann-portrén és Arnold Böcklin-kéztanulmányán⁵³ kívül nem ismerjük Egon Schiele három olajképét, vagy Edvard Munch férfi–nő párt ábrázoló jelenetét, nem is beszélve Manet és Odilon Redon egy-egy festményéről, amelyeknél maga a gyűjtő is kérdőjelet tett a művészek neve után. A külföldi anyag túlnyomó többségét kitevő grafikák esetében sem jobb a helyzet. A Szépművészeti Múzeumnak 1935-ben ajándékozott⁵⁴ kilenc darab, művészi minőségben vegyesnek mondható sokszorosított grafika mellett csak Modigliani Heran Chabanról rajzolt portréja reprodukcióját ismerjük,⁵⁵ és keveset tudunk a Szépművészeti Múzeum francia rajzkiállítás-

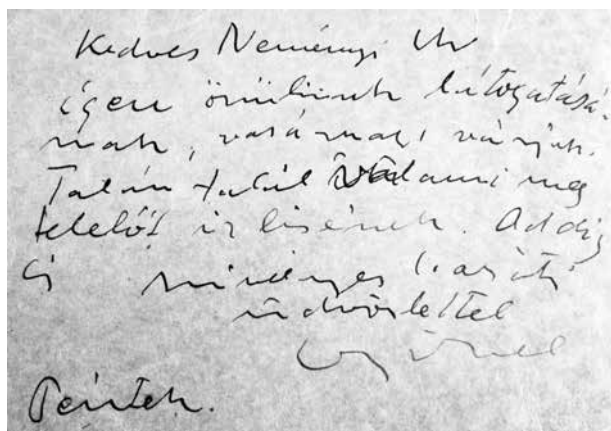


10. Derkovits Gyula: *Hajnal / Női akt*, 1929. Lappang



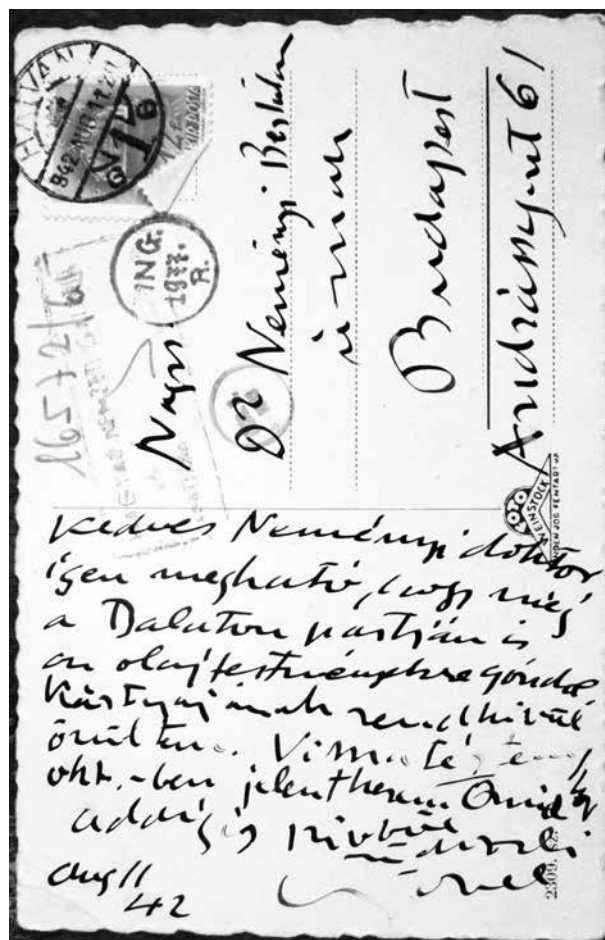
11. Derkovits Gyula: *Nyári vendéglő*, 1927. Lappang

sára 1933-ban kölcsönzött Albert Gleizes-, Fernand Léger- és George Roualt-művekről.⁵⁶ Elképzelhető, hogy ez a temperával készült Roualt-kép került később eladásra egy New York-i galériában Neményi Pál megbízásából⁵⁷ – talán a gyűjtő vitte Amerikába 1939-es vagy 1947-es utazása során. A százas nagy-



12. Csöbel Béla Neményi Bertalanhoz írott képeslapja, é. n.
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Adattár

ságrendű külföldi rajzanyag művésznévsora impozáns, de a nevek mögött lévő művek ismerete nélkül nehéz bármit is mondani róla. Annyi azonban megállapítható, hogy Neményi kedvelte a nyugat-európai avantgárd művészek munkáit, különösen a kubista alkotásokat és szobrászok rajzait. A művek egy részét talán itthon vásárolta, hiszen rendeztek például értékesítéssel egybekötött Gustav Klimt-, Egon Schiele- vagy Oscar Kokoschka-kiállításokat Budapesten (Ernst Múzeum, 1920; Művészház, 1912, 1913) és a Postatakarékpénztár árverésein is felbukkantak időnként modern külföldi műalkotások. Gyűjteménye nagy részét azonban bizonyára külföldön szerezte be, de erről eddig csak egyetlen dokumentum került elő. A német Zentralarchiv jóvoltából tudjuk, hogy 1930. július 30-án a berlini Thannhauser-galériában Eugène Carrière, Marc Chagall, Paul Gauguin, Jules Pascin, Pablo Picasso, Pierre-Auguste Renoir és Maurice de Vlaminck alkotásaiból vásárolt.⁵⁸ Ezek valószínűleg grafikák voltak, de sajnos a neveken kívül más információ nincs megadva.



13. Csöbel Béla Neményi Bertalanhoz írott képeslapja, 1942. Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Adattár

Neményi Bertalan gyűjteményének valódi értékét, a két világháború közötti időszak hazai gyűjtéstörténetében betöltött szerepét igazából akkor tudjuk majd megítélni, ha az eddiginél több információ kerül napvilágra, vagy maga a kollekció válik kutathatóvá.

FÜGGELÉK

A Neményi Bertalan gyűjteményében megfordult művek jegyzéke

A jegyzék a jelenleg elérhető dokumentumok alapján készült. Az ismeretlen, illetve cím nélküli művek nem szerepelnek benne. Egyes művek közötti azonosság előfordulhat.

1.1. Archipenko, Alexander: Nő (kubista munka)
Tempera, papír.
Veszteséglista

1.2. Archipenko, Alexander: Kubista kompozíció
Tus, papír.
Veszteséglista

1.3. Archipenko, Alexander: Kettős női akt
Ceruza, papír.
Veszteséglista

- 2.1. Benedek Péter: Ebéd a pusztában
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 88.
- 2.2. Benedek Péter: Önarckép.
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 2.3. Benedek Péter: A művész nővéreinek portréja
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 2.4. Benedek Péter: Hármasközi önarckép
Olaj, vászon.
Kiáll: Magyar Őstehetségek kiállítása. Nemzeti Szalon, 1934. No. 23. (Neményi)
- 2.5. Benedek Péter: Női akt
Festmény
Hagyatéki lista
- 3.1. Berény Róbert: Fekvő leány akt
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 85.
- 4.1. Bohacsek Ede: Táj alakokkal
Színes tinta, papír.
Majoros 1999, No. 33. (Neményi)
Veszteséglista
- 4.2. Bohacsek Ede: Női akt
Ceruza, papír.
Majoros 1999, No. 56. (Neményi)
Veszteséglista
- 4.3. Bohacsek Ede: Rákoslígyeti táj, 1912 körül
Ceruza, papír.
Majoros 1999, No. 44. (Neményi)
Veszteséglista
- 5.1. Bokros Birman Dezső: Kubista női akt papír.
Veszteséglista
- 5.2. Bokros Birman Dezső: Ülő női akt.
Szobor.
Hagyatéki lista
- 5.3. Bokros Birman Dezső: Anya gyermekével
Vörös kréta, papír.
Veszteséglista
- 6.1. Bonnard, Pierre: Női alak (több kisebb figurával)
Színezett ceruza, papír.
Veszteséglista, 97.
- 7.1. Borberek-Kovács Zoltán: Néger nő
Festmény.
Hagyatéki lista
- 8.1. Borsos Miklós: Vadászaton
Hagyatéki lista
- 9.1. Böcklin, Arnold: Bal kéz tanulmány, 1846 körül
Olaj, vászon; 13 × 22 cm.
Vétel: Valószínűleg 1934, Postatakarékpénztár, 72. aukció, 196 tétel.
Veszteséglista, 55.
- 10.1. Carrière, Eugène: Lányfej
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 11.1. Chagall, Marc: „Chagall Picasso fején táncol”
(orosz nyelvű felirat)
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 11.2. Chagall, Marc: Női akt
Rézkarc, papír. Szigant. No. H/O.
Veszteséglista
- 11.3. Chagall, Marc: Férfifej
Rézkarc, papír. Szigant.
Veszteséglista
- 11.4. Chagall, Marc: Gordonkás
Rézkarc, papír. Szigant. 21/110.
Veszteséglista
- 11.5. Chagall, Marc: Szürrealista kompozíció
Rézkarc, papír. Szigant. Premier état. 1/4.
Veszteséglista
- 12.1. Chavannes, Pierre Puvis de: Apostolfej
Ceruza, papír. Szigant nélkül.
A Szépművészeti Múzeum 1933-as francia rajzkiállításra felkínálva, nem kiállítva.
Budapest, Szépművészeti Múzeum, Irattár, 396/1933.
Veszteséglista
- 13.1. Corinth, Lovis: Önarckép
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 13.2. Corinth, Lovis: Harcos, női akttal
Litográfia, papír. Szigant. Avant la lettre.
Veszteséglista

- 14.1. Courbet, Gustave: Nő számon
Rajz, papír.
A Szépművészeti Múzeum 1933-as francia rajzkiállítására felkínálva, nem kiállítva.
Budapest, Szépművészeti Múzeum, Irattár, 396/1933.
- 15.1. Czillich Anna: Önarckép
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 15.2. Czillich Anna: Táj
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 16.1. Czóbel Béla: Piros ruhás nő tükör előtt
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 62.
- 16.2. Czóbel Béla: Önarckép, 1942
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 58.
- 16.3. Czóbel Béla: Kanapén ülő női akt, 1942
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 63.
- 16.4. Czóbel Béla: Női akt, 1907
Tus, papír.
Veszteséglista
- 16.5. Czóbel Béla: Erdei út
Pasztell.
Veszteséglista, 56.
- 16.6. Czóbel Béla: Táncosnő
Olajfestmény.
Nemzeti Művészet – Lehel Ferenc naplójegyzetei, 1934. 1. szám, 149. oldal. (Neményi)
Veszteséglista, 57.
- 16.7. Czóbel Béla: Asztal gyümölcscsendélettel
Olajfestmény.
Veszteséglista, 59.
- 16.8. Czóbel Béla: Női fej
Pasztell.
Veszteséglista, 60.
- 16.9. Czóbel Béla: Női félakt
Olajfestmény.
Veszteséglista, 61.
- 16.10. Czóbel Béla: Álló női akt
Akvarell, papír.
Veszteséglista, 64.
- 16.11. Czóbel Béla: Erdő mélye
Pasztell, papír.
Veszteséglista
- 17.1. Csáky József: Önarckép
Tus, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 17.2. Csáky József: Kubista rajz, 1919
Tus, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 17.3. Csáky József: Kompozíció
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 18.1. Csontváry Kosztka Tivadar: Kidőlt obelisz, 1906
Olaj, vászon; 70 × 116 cm.
Vétel: Valószínűleg Fränkel Józseftől 1936 után.
Veszteséglista, 27.
- 18.2. Csontváry Kosztka Tivadar: Jupiter-templom Baalbekben, 1906
Olaj vászon; 60 × 171 cm.
Vétel: Csontváry... 1936.
Veszteséglista, 21.
- 18.3. Csontváry Kosztka Tivadar: Füstölgő Etna, 1901 körül
Olaj, vászon; 39 × 56 cm.
Vétel: Csontváry... 1936.
Veszteséglista, 23.
- 18.4. Csontváry Kosztka Tivadar: Liliomos nő, 1902 körül
Olaj, vászon; 76 × 61 cm.
Veszteséglista, 16.
- 18.5. Csontváry Kosztka Tivadar: Magyar sereg, 1903
Olaj, vászon; 54 × 65 cm.
Veszteséglista, 25.
- 18.6. Csontváry Kosztka Tivadar: Török sereg, 1903
Olaj, vászon; 58 × 63 cm.
Veszteséglista, 26.
- 18.7. Csontváry Kosztka Tivadar: Tájkép házzal és tehénrel
Olaj, vászon. Méret és dátum ismeretlen.
Veszteséglista, 18.
- 18.8. Csontváry Kosztka Tivadar: Női félalak
Olaj, vászon. Méret és dátum ismeretlen.
Veszteséglista, 15.

- 18.9. Csontváry Kosztka Tivadar: Vonuló tömeg
Olaj, vászon. Méret és dátum ismeretlen.
Veszteséglista, 19.
- 18.10. Csontváry Kosztka Tivadar: Prédikáló szer-
zetes, 1903
Olaj, vászon. Méret és dátum ismeretlen.
Vétel: Valószínűleg Bedő Rudolftól 1931 után.
Veszteséglista, 24.
- 18.11. Csontváry Kosztka Tivadar: Egy est Kairó-
ban, 1904 (Esti Castellamare a zenepavilonnal)
Olaj, vászon. Méret és dátum ismeretlen.
Veszteséglista, 20.
- 18.12. Csontváry Kosztka Tivadar: Öreg halász,
1902 körül
Olaj, vászon; 59,5 × 45 cm.
Miskolc, Herman Ottó Múzeum, ltsz.: P.77.66.
Veszteséglista, 17.
- 18.13. Csontváry Kosztka Tivadar: A Keleti pálya-
udvar éjjel, 1902
Olaj, vászon; 44 × 65 cm.
Miskolc, Herman Ottó Múzeum, ltsz.: P.77.65.
Vétel: Csontváry... 1936.
Veszteséglista, 22.
- 19.1. Derkovits Gyula: Hajnal / Női akt, 1929
Olaj, vászon; 122 × 90 cm.
Veszteséglista, 66.
- 19.2. Derkovits Gyula: Mészárszék, 1930
Olaj, vászon; 63 × 51 cm.
Veszteséglista, 67.
- 19.3. Derkovits Gyula: Páros jelenet
Veszteséglista, 68.
- 19.4. Derkovits Gyula: Nyári vendéglő, 1927
Olaj, vászon. J. f. j. Derkovits Gy. 1927.
Veszteséglista, 65.
- 19.5. Derkovits Gyula: Hét erotikus akvarell
Akvarell, papír. Díszdobozban.
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Grafikai Osz-
tály, ltsz.: 1954-5176/1-7.
Veszteséglista
- 19.6. Derkovits Gyula: Pap, 1934
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 19.7. Derkovits Gyula: Dózsa-fametszet sorozat
(11 db lap), 1928
- Fametszet, papír. Derkovits Gyuláné aláírásával.
Veszteséglista
- 19.8. Derkovits Gyula: Önarckép (vagy fivérének
portréja?), 1919
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 20.1. Dignimont, André: Női arc
Vörös kréta, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 21.1. Dix, Otto: Öregasszony
Akvarell, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 21.2. Dix, Otto: Női fej
Lavírozott tus, papír.
Veszteséglista
- 21.3. Dix, Otto: Iskolás lány
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 22.1. Dufy, Raoul: Női akt
Rézkarc, papír. 41/100.
Veszteséglista
- 23.1. Egry József: Korai önarckép
Olajfestmény.
Veszteséglista, 92.
- 23.2. Egry József: Csikos ruhás férfialak (valószínű-
leg a művész)
Olaj vagy pasztell.
Veszteséglista, 93.
- 23.3. Egry József: Balatoni tájkép
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 24.1. Faistauer, Anton: Női akt
Akvarell, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 25.1. Falguière, Alexandre: Káin és Ábel.
Rézkarc, papír; 220 × 155 mm.
Budapest, Szépművészeti Múzeum, Grafikai Osz-
tály, ltsz.: 1935-2495.
Ajánék
- 26.1. Feininger, Lyonel: Hajó
Akvarell, papír.
Veszteséglista

- 27.1. Ferenczy Károly: Vörös fal (III), 1910 Olaj, vászon; 80 × 112 cm. J. j. f. F. K. 1910.
 Kiáll: Ferenczy Károly... 1940, No. 126. (Neményi)
 Vétel: Valószínűleg Schmidek Tibortól 1934 után.
Veszteséglista, 75.
- 27.2. Ferenczy Károly: Két testvér (Noémi és Valér), 1908
 Olaj, vászon; 90 × 107 cm. Nagybánya.
 Kiállítva: Ferenczy Károly... 1940, No. 120. (Neményi)
 Vétel: Valószínűleg Ferenczy Bénitől 1934 után.
Veszteséglista, 72.
- 27.3. Ferenczy Károly: Pietà, 1913 (kompozíciós vázlat a festményhez)
 Akvarell, papír; 17 × 21 cm. Nagybánya
 Kiállítva: Ferenczy Károly... 1940, No. 81. (Neményi)
Veszteséglista
- 27.4. Ferenczy Károly: Vázlat a Pietához
 Ceruza, lavírozott tus, papír.
Veszteséglista
- 27.5. Ferenczy Károly: Anya gyermekével, 1912
 Olaj, vászon; kb. 108 × 75 cm. J. j. f. Ferenczy K.
 Vétel: Valószínűleg a Ferenczy testvérektől 1940 után.
Veszteséglista, 73.
- 27.6. Ferenczy Károly: Cigányok fehér ruhás gyermekkel, 1906
 Olaj, vászon; 47 × 47 cm. Vázlat, részben átfestve (Nagybánya?). (Cigányok egy kis, szőke, fehér bőrű gyermeklányt vesznek körül, az egyik nő guggolva édesgetően nyújtja kezét a lányka felé.)
 Kiállítva: Ferenczy Károly... 1940, No. 109. (Neményi)
Veszteséglista, 74.
- 27.7. Ferenczy Károly: Fekvő női akt.
 Olaj, vászon.
Veszteséglista, 76.
- 27.8. Ferenczy Károly: Fekvő női akt.
 Ceruza, tus, papír.
Veszteséglista
- 27.9. Ferenczy Károly: Fekvő nő (Az Akt vörös háttérrel című kép egyik vázlata)
 Kréta, papír.
Veszteséglista
- 27.10. Ferenczy Károly: Női akt.
 Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 27.11. Ferenczy Károly: Akt
 Színes kréta, papír.
Veszteséglista
- 27.12. Ferenczy Károly: Két női akt
Hagyatéki lista
- 28.1. Fémes Beck Vilmos: Női akt
 Vörös kréta, papír.
Veszteséglista
- 28.2. Fémes Beck Vilmos: Női akt
 Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 29.1. Földes Lenke: Anya gyermekeivel
 Szobor.
Hagyatéki lista
- 30.1. Gadányi Jenő: Fehér út
 Festmény.
Hagyatéki lista
- 31.1. Gedő Lipót: Két nő
 Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 32.1. Geniole, Alfred-André: Divatárusnő
 Litográfia, papír; 200 × 160 mm.
 Budapest, Szépművészeti Múzeum, Grafikai Osztály, ltsz.: 1935-2493.
Ajándék
- 33.1. Gleizes, Albert: Kompozíció
 Tempera, papír; 278 × 215 mm. Jelezve: A. Gleizes 20.
 Kiállítva: Francia rajzok... 1933, No. 248. (Neményi)
- 34.1. Gondouin, Emmanuel: Nő gyerekekkel
 Tus, papír. Szignált, „Vente Gondouin” bélyegző.
Veszteséglista
- 34.2. Gondouin, Emmanuel: Női hátakt, 1924
 Ceruza, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 34.3. Gondouin, Emmanuel: Női akt
 Rajz. „Vente Gondouin” bélyegző.
Veszteséglista
- 34.4. Gondouin, Emmanuel: Álló női akt
 Tus, papír. „Vente Gondouin” bélyegző.
Veszteséglista

- 34.5. Gondouin, Emmanuel: Női akt
Rajz. „Vente Gondouin” bélyegző.
Veszteséglista
- 34.6. Gondouin, Emmanuel: Női fej, 1910
Akvarell, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 34.7. Gondouin, Emmanuel: Stilizált tájkép
Rajz. „Vente Gondouin” bélyegző.
Veszteséglista
- 35.1. Greuze, Jean-Baptiste: L’oiseau Mort
Rézkarc, papír. Hátlapján Greuze és a rézmetsző
Flipart s. k. aláírása.
Veszteséglista
- 36.1. Grossmann, Rudolf: Lány szárnyakkal
Akvarell, tus, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 37.1. Grosz, George: Ecce Homo
Akvarell, papír.
Veszteséglista, 91.
- 37.2. Grosz, George: Alakok
Tus, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 37.3. Grosz, George: Naturalista női akt
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 37.4. Grosz, George: Leányfej
Ceruza, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 38.1. Gulácsy Lajos: Velencei Szent Márk tér
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 8.
- 38.2. Gulácsy Lajos: Dante és Beatrice
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 5.
- 38.3. Gulácsy Lajos: A gumiember (portré), 1912–
1914
Olaj, vászon
Vétel: Valószínűleg Rónai Dénestől 1922 után.
Veszteséglista, 6.
- 38.4. Gulácsy Lajos: Pierrot és Pierretta
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 2.
- 38.5. Gulácsy Lajos: Az uzsorás
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 9.
- 38.6. Gulácsy Lajos: Szerelmes pár
Olaj, vászon.
Valószínűleg azonos a „Josiane és Gwynplaine” (Fi-
renze, 1903) című festménnyel.
Veszteséglista, 10.
- 38.7. Gulácsy Lajos: Firenzei tragédia, 1910
Olaj, vászon.
Vétel: Valószínűleg Rónai Dénestől 1922 után.
Veszteséglista, 4.
- 38.8. Gulácsy Lajos: Park két alakkal
Olaj, vászon.
Valószínűleg azonos az „Egy édes délután a kert-
ben” festménnyel.
Veszteséglista, 11.
- 38.9. Gulácsy Lajos: Női arckép
Pasztell.
Kiállítva: Gulácsy Lajos Kálmán és Liebl Ervin fes-
tőművészek hagyatéki kiállítása. Nemzeti Szalon,
1936. No. 121. (Neményi)
- 38.10. Gulácsy Lajos: Női félakt virágvázával
Pasztell.
Veszteséglista, 3.
- 38.11. Gulácsy Lajos: Parókás nő
Pasztell.
Veszteséglista, 1.
- 38.12. Gulácsy Lajos: Női fej („Asszony végez”)
Pasztell.
Veszteséglista, 12.
- 38.13. Gulácsy Lajos: Két női fej
Pasztell.
Hagyatéki lista
- 38.14. Gulácsy Lajos: Látomás
Pasztell.
Hagyatéki lista
- 38.15. Gulácsy Lajos: Mefisztó
Pasztell.
Veszteséglista, 7.
- 38.16. Gulácsy Lajos: Károly király
Akvarell, papír.
Veszteséglista

- 38.17. Gulácsy Lajos: Két nő kalapban
Színes rajz, papír.
Magyar Művészet IX. 1933, 3. szám, 70. (Neményi)
Veszteséglista, 13.
- 38.18. Gulácsy Lajos: Könyvjelzős akt.
Rajz, papír; 131 × 25 mm.
Ajándék Seiden Gusztávnak.
Majoros Valéria: Seiden Gusztáv. *Ars Hungarica* XI. 1984, 249–250.
- 38.19. Gulácsy Lajos: Nakonxipáni jelenet, 1922
Színezett rajz, papír.
Vétel: Valószínűleg Rónai Dénestől 1922 után.
Veszteséglista, 14.
- 38.20. Gulácsy Lajos: Tanulmányfej
Szén, papír; 275 × 250 mm. J. b. l. L de Gulácsy
Új magyar rajzművészet... 1984, Kat. I. 83.
(Neményi)
- 38.21. Gulácsy Lajos: Hegyvidéki táj, 1890
Olaj, akvarell, papírlemez; 15 × 14 cm.
Magyar Nemzeti Galéria, ltsz.: 58.126.T.
Ajándék a Galériának Neményi Bertalan hagyatékából.
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Adattár, 16567/65.
- 39.1. Hasselwander: Éva a Paradicsomban
Lavírozott tus, papír.
Veszteséglista
- 40.1. Hincz Gyula: Pietà (korai mű)
Fekete és vörös kréta, papír.
Veszteséglista
- 40.2. Hincz Gyula: Női akt (korai mű)
Szén, papír.
Veszteséglista
- 40.3. Hincz Gyula: Kettős akt
Tus, papír.
Veszteséglista
- 41.1. Hofmann, Ludwig von: Két lány
Litográfia, papír; 215 × 165 mm.
Budapest, Szépművészeti Múzeum, Grafikai Osztály, ltsz.: 1935-2498.
Ajándék
- 42.1. Iványi Grünwald Béla: Guggoló nő
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 43.1. Kandinszkij, Vaszilij: Absztrakt kompozíció
Akvarell, lakkozott tus, papír.
Veszteséglista
- 44.1. Kádár Béla: Menyasszony
Festmény.
Hagyatéki lista
- 44.2. Kádár Béla: Ló és lovárnő
Tempera, papír.
Veszteséglista
- 44.3. Kádár Béla: Női akt
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 45.1. Kernstok Károly: Női akt
Színes kréta, papír.
Veszteséglista
- 45.2. Kernstok Károly: Kettős női akt
Tus, papír. Jelzés nélkül.
Veszteséglista
- 46.1. Klee, Paul: Terv Voltaire *Candide*-jének illusztrációihoz, 1911.
Tus, papír.
Veszteséglista
- 46.2. Klee, Paul: „Insekten”
Akvarell, tus, papír. Jelzett. 1919. No. 114.
Veszteséglista
- 46.3. Klee, Paul: Kompozíció
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 47.1. Klimt, Gustav: Női fej
Fekete és színes ceruza, papír.
Vétel: Talán Postatakarékpénztár, 1934/5. árverés, 56. tétel. (Női tanulmányfej, színezett rajz, 56 × 36 cm, a szakértő véleménye szerint Hermine Klimt)
Veszteséglista
- 47.2. Klimt, Gustav: Női alakok (két rajz egy paszpartuban)
Kék ceruza, papír.
Veszteséglista
- 47.3. Klimt, Gustav: Álló női akt (két rajz)
Ceruza, papír. Klimt hagyatéki bélyegző (G. Klimt Nachlass).
Veszteséglista

- 47.4. Klimt, Gustav: Fekvő női akt
Fekete és kék ceruza, papír. Klimt hagyatéki bélyeg-
ző (G. Klimt Nachlass).
Veszteséglista
- 48.1. Kohán György: Fekvő nő
Hagyatéki lista
- 49.1. Kokoschka, Oscar: Férfiportré
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 49.2. Kokoschka, Oscar: Portré
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 49.3. Kokoschka, Oscar: Álló alak
Ceruza és lavírozás, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 50.1. Körösfői-Kriesch Aladár: Kompozíció
Vörös kréta, papír.
Veszteséglista
- 50.2. Körösfői-Kriesch Aladár: Kompozíció
Lavírozott tus, papír.
Veszteséglista
- 50.3. Körösfői-Kriesch Aladár: Kompozíció
Színes kréta, papír.
Veszteséglista
- 51.1. Kriehuber, Josef: Liszt Ferenc portréja, 1838
Litográfia, papír.
Liszt Ferenc saját kezű ajánlásával Láng bárónak.
Veszteséglista
- 52.1. Kubin, Alfred: Lefejezés
Akvarell, papír.
Veszteséglista, 96.
- 53.1. Kubinyi Sándor: Táncosnő, 1900-as évek.
Monotípia, papír; 337 × 255 mm.
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Itsz.: 1935-
2499. (F.87.76)
Ajándék
- 54.1. Laurencin, Marie: Női fej koszorúval
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 55.1. Leyden, Lucas van: Eszter Ahasvérus előtt
(B.31)
Rézmetszet, papír. Liliomos vízjelű papíron.
Veszteséglista
- 56.1. Léger, Fernand: Marhakereskedők
Ceruza, papír; 422 × 310 mm. Jelezve: F. L. 21.
Kiáll: Francia rajzok... 1933, Kat. 247. (Neményi)
- 56.2. Léger, Fernand: Női akt
Tus, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 56.3. Léger, Fernand: Kubista kompozíció
Tus, papír.
Veszteséglista
- 56.4. Léger, Fernand: Kubista kompozíció
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 56.5. Léger, Fernand: Kubista rajz
Tus, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 57.1. Lhote, André: Női akt
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 58.1. Liebermann, Max: Férfiportré
Olaj, karton; 69,3 × 53,6 cm. J. j. f. M. Liebermann
Nyizsnij Novgorod, Állami Művészeti Múzeum
Genieva-Vladimirov 2003, No. 42. (Neményi)
Veszteséglista, 86.
- 59.1. Macke, August: Kötéltáncos I, 1914 (Seiltanzer)
Színezett ceruzarajz, papír. Hátoldalán hagyatéki
pecsét „Nachlass A. Macke, 39”.
Veszteséglista
- 60.1. Maillol, Aristide: Fekvő női akt
Rézkarc, papír. Szignált, 51/75.
Veszteséglista
- 61.1. Major Henrik: Karikatúrák (három rajz egy
paspertuban)
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 62.1. Makart, Hans: Tanulmányrajzok (hat rajz egy
lapon)
Ceruza, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 62.2. Makart, Hans: Ceruzavázlatok (több rajz egy
lapon)
Ceruza, papír.
Veszteséglista

- 63.1. Manet, Édouard (?): Katona
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 90.
- 63.2. Manet, Édouard: Berthe Morisot
Litográfia, papír. Avant la lettre.
Veszteséglista
- 64.1. Manolo (Manuel Martinez Hugué): Ülő női akt
Lavírozott rajz, papír.
Veszteséglista
- 65.1. Marcoussis, Louis Casimir: Kubista kompozíció
Tempera, papír.
Veszteséglista
- 65.2. Marcoussis, Louis Casimir: Kubista kompozíció
Akvarell, papír.
A kettő közül az egyik a Szépművészeti Múzeum
1933-as francia rajzkiállításra felkínálva, nem kiállítva.
Budapest, Szépművészeti Múzeum, Irattár, 396/1933.
Veszteséglista
- 66.1. Marton Anna (spirituális festő): Absztrakt vi-
rágok
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 94.
- 66.2. Marton Anna: Nő kislánnyal
Hagyatéki lista
- 67.1. Matisse, Henri: Női alak és Nő (két mű?)
Rajz, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 67.2. Matisse, Henri: Fekvő nő
Rézkarc, papír. Szignált, 30/100.
Veszteséglista
- 68.1. Mattis-Teutsch János: Tájkép
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 69.1. Márffy Ödön: Szalomé tánca
Lavírozott tinta, papír.
Veszteséglista
- 70.1. Medgyessy Ferenc: Anya két gyermekkel
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 71.1. Mednyánszky László: Tájkép (hátoldalán fér-
fialak)
Akvarell, papír.
Veszteséglista
- 71.2. Mednyánszky László: Tanulmányfejek (két
rajz egy paszpartuban)
Tus, papír.
Veszteséglista
- 71.3. Mednyánszky László: Csavargó
Ceruza, fehér kréta, papír.
Veszteséglista
- 72.1. Modigliani, Amedeo: Imádkozó női akt
Ceruza, papír.
Veszteséglista
- 72.2. Modigliani, Amedeo: Pipázó férfi (Hèran
Chaban)
Ceruza, papír. Az ábrázolt igazoló írásával.
*Bálint Rezső: Művészek Párizsban. [Budapest] 1941.
(Neményi)*
Veszteséglista
- 73.1. Munch, Edvard: Jelenet (egy férfi, egy női alak)
Olajvázlat.
Veszteséglista, 98.
- 74.1. Nadelman, Elie: Női alak
Tus, papír.
Veszteséglista
- 74.2. Nadelman, Elie: Női fej
Tus, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 75.1. Nagy Balogh János: Csendélet csészével és
kancsóval.
Olaj, vászon.
Valószínűleg azonos a Csendélet / Reggeli című
festménnyel (olaj, vászon; 24,5 × 37 cm).
Veszteséglista, 77.
- 75.2. Nagy Balogh János: Műterem (Szoba enteriőr)
Olaj, vászon; 34,5 × 37 cm. Jelezés nélkül.
Budapest, BTM, Fővárosi Képtár, ltsz.: 62.539.
Neményi lakása falán (enteriőr fénykép).
Veszteséglista, 78.
- 75.3. Nagy Balogh János: Kubikos
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 79.
- 75.4. Nagy Balogh János: Önarckép, Szobabelső (két
rajz egy paszpartuban)
Tus, papír.
Veszteséglista

75.5. Nagy Balogh János: Földmunkások
Tus, papír.
Veszteséglista

75.6. Nagy Balogh János: Anyám varr
Rajz, papír.
Veszteséglista

76.1. Nemes Lampérth József: Két női akt
Fekete és zöld kréta, papír.
Veszteséglista

76.2. Nemes Lampérth József: Női aktok (két rajz)
Tus, papír.
Veszteséglista

76.3. Nemes Lampérth József: Kettős női akt
Akvarell, papír.
Veszteséglista

77.1. Nolde, Emil: Férfi és nő
Színes litográfia, papír. Szignált.
Veszteséglista

78.1. Paál László: Erdei út (nagy méretű lap)
Szén, kréta, papír.
Veszteséglista, 83.

79.1. Pascin, Jules: Kompozíció (komikus alakok)
Tus, papír.
Veszteséglista

79.2. Pascin, Jules: Férfi két nővel
Lavírozott tus, papír.
Veszteséglista

79.3. Pascin, Jules: Női akt
Tus, papír. Szignált.
Veszteséglista

79.4. Pascin, Jules: Női aktok
Rézkarc, papír. Szignált.
Veszteséglista

79.5. Pascin, Jules: Két női akt
Rézkarc, papír. Szignált.
Veszteséglista

80.1. Pátzay Pál: Női alakok (két mű egy paszpartuban)
Akvarell, papír.
Veszteséglista

81.1. Pávics Sarcia: Ádám és Éva
Hagyatéki lista

82.1. Picasso, Pablo: Ülő női akt
Litográfia, papír. Szignált, 28/50.
Veszteséglista

82.2. Picasso, Pablo: Kubista kompozíció
Rézkarc, papír. Szignált.
Veszteséglista

83.1. Prampolini, Enrico: Kassák Lajos portréja,
1924 (futurista munka)
Tus, papír.
Veszteséglista

84.1. Raffaëlli, Jean Francois: Lány a tengerparton
Tus, papír. Szignált.
Veszteséglista

85.1. Redon, Odilon (?): Virágok vázában
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 80.

86.1. Renoir, Pierre Auguste: Leányfej
Rézkarc, papír.
Veszteséglista

87.1. Rippl-Rónai József: A Rippl család, 1904
Olaj, vászon.
Kiállítva: Bernáth-Rippl kiáll. 1942, Kat.135. (Neményi)
Pewny 1940 (Családi csoportkép, olaj, 118 × 153 cm, jelzett és datált, 1904, Neményi)
Veszteséglista, 33.

87.2. Rippl-Rónai József. Csendélet dinnyével, szalvétával, virággal, szőlővel stb.
Olajfestmény.
A gyűjtő megjegyzése: Nemes hagyatékából.
Vétel: Valószínűleg: Nemes Marcell... 1934, No. 75. (Csendélet, karton, jelezve, 32 × 67 cm)
Pewny 1940 (Virágok, gyümölcsök és sok egyéb, 1910 körül, jelzett, 47 × 70 cm, Neményi)
Veszteséglista, 34.

87.3. Rippl-Rónai József: Piros blúzos nő képállvány előtt.
Olajfestmény.
Kiállítva: Bernáth-Rippl kiáll. 1942, Kat. 118. (Neményi)
Veszteséglista, 46.

87.4. Rippl-Rónai József: Anyám fésülködik.
Olajfestmény.
Vétel: Valószínűleg Rippl-Rónai József művészi hagyatékának aukciója. Postatakarékpénztár, 1934.
Árverési Közlöny XV. évfolyam/2. rendkívüli szám.

No. 2. (Anyám fésülködik, 1897. olajfestmény, 80 × 105 cm, j. j. l. Rónai)
Pewny 1940 (Fésülködő nő, olaj, 72 × 90 cm, 1890 körül, Neményi)
Veszteséglista, 49.

87.5. Rippl-Rónai József: Vörös kanapén női akt
Olajfestmény.
Pewny 1940 (Akt vörös fotelben, olaj, 70 × 100 cm, 1913, jelzett és datált, Neményi)
Veszteséglista, 31.

87.6. Rippl-Rónai József: Ülő női háttér.
Olajfestmény.
Veszteséglista, 43.

87.7. Rippl-Rónai József: Hármass női akt
Olaj, karton.
Veszteséglista, 51.

87.8. Rippl-Rónai József: Szakállas férfi (Szukics nagybácsi), 1905
Olajfestmény.
A gyűjtő megjegyzése: Nemes hagyatékából.
Nemes Marcell... 1934, No. 85. (Férfiarckép, Szukics János, karton, jelezve, 67 × 47 cm)
Pewny 1940 (Szukics bácsi, pasztell, 45 × 65, 1905, jelzett és datált, Neményi)
Veszteséglista, 30.

87.9. Rippl-Rónai József: Az öreg kertész, 1895
Pasztell.
Vétel: Valószínűleg Ernst Múzeum XLI aukciója, 1929. Kat. 397. (Pasztell, 46 × 53 cm, monogrammal jelzett – *Genthon* MKCS-C-I-36/1251.)
Kiáll: Rippl-Rónai József, Istókovits Kálmán, Barna Elek, Gulyás Ferenc, Kenéz János. 162. Csoportkiállítás. Ernst Múzeum, 1936. No. 25. (Neményi)

87.10. Rippl-Rónai József: Zorka, 1916 (Didergő lány kék gyűrűvel)
Pasztell, papír; 50 × 40 cm, J. b. f. Rónai 16. J. f. Zorka Magántulajdon.
Valószínűleg azonos: *Pewny* 1940 (Zorka, pasztell, 50 × 40 cm, 1916, jelzett és datált, Neményi)

87.11. Rippl-Rónai József: Zorka fekete kalappal, felemelt karral
Pasztell.
Nemzeti Művészet, Lehel Ferenc naplójegyzetei. 1934/1. (Neményi).
Neményi lakása falán (enteriőr fénykép).
Veszteséglista, 36.

87.12. Rippl-Rónai József: Nő profilból, 1918
Neményi lakása falán (enteriőr fénykép).
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Fényképtár, FA 5934 (Nő profilból, 1918).

87.13. Rippl-Rónai József: Zorka margarétával
Pasztell.
Veszteséglista, 35.

87.14. Rippl-Rónai József: Zorka fehér ingben, vörös és zöld háttér előtt
Pasztell.
Veszteséglista, 37.

87.15. Rippl-Rónai József: Zorka, kezére támaszkodva
Pasztell.
A gyűjtő megjegyzése: Nemes hagyatékából.
Vétel: Valószínűleg: Nemes Marcell... 1934, No. 93. (Karjára támaszkodó nő, pasztell, jelezve, 52 × 42 cm)
Veszteséglista, 29.

87.16. Rippl-Rónai József: Sárgaruhás nő, 1898
Pewny 1940 (Sárgaruhás nő, pasztell, 69 × 93 cm, jelzett és datált, 1898, Neményi); *Genthon* MKCS-C-I-36/1344 – Életnagyságú pasztell, sárga blúz és kalap, kék szoknya, fekete háttér.
Vétel: Valószínűleg Ernst aukció XXXIV, 1927, 401 tétel (Női arckép, 98 × 68, jelezve lent jobbra és 98)

87.17. Rippl-Rónai József: A Díva (A párizsi nő), 1895–1897 között
Pasztell, karton; 46 × 38 cm, J. b. Rónai.
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, ltsz.: 72.127 T.
A gyűjtő megjegyzése: Nemes hagyatékából.
Vétel: Valószínűleg Jánoshalmi Nemes Marcell magyar képgyűjteménye II. rész. Az Ernst Múzeum Aukciói XLIX. Budapest, 1934. No. 97. (Vörös hajú nő, rózsás kalappal, pasztell, 46 × 38 cm, jelezve)
Kiállítva: Rippl-Rónai... 1937, No. 110. (A Díva, pasztell, Neményi)
Neményi lakása falán (enteriőr fénykép).
Veszteséglista, 41.

87.18. Rippl-Rónai József: Péchy Erzs, 1910
Pasztell, karton; 54 × 47 cm. J. j. f. RRónai 1910.
Grabar Restaurátor Központ, Moszkva.
Kiállítva: Rippl-Rónai József, Istókovits Kálmán, Barna Elek, Gulyás Ferenc, Kenéz János. 162. Csoportkiállítás. Ernst Múzeum, 1936. No. 33. (Neményi)
Genieva-Vladimirov 2003. No. 44. (Neményi)
Veszteséglista, 38.

- 87.19. Rippl-Rónai József: Zöldkalapos nő, 1898
Pewny 1940 (Zöldkalapos nő, pasztell, 53 × 63 cm, jelzett és datált, 1898, Neményi)
- 87.20. Rippl-Rónai József: Szökőkút
 Pasztell.
Genthon MKCS-C-I-36/1581. (Szökőkút körül vörös virágok); Rippl-Rónai... 1937, No. 117. (Neményi)
Veszteséglista, 32.
- 87.21. Rippl-Rónai József: Darvas Lili az „Égi és földi szerelem” előadásán szárnyakkal, 1922
 Pasztell, papír.
 Rippl-Rónai... 1937, No. 9. (Neményi); Bernáth–Rippl kiáll. 1942, Kat. 86. (Neményi)
 Neményi lakása falán (enteriőr fénykép).
Veszteséglista, 39.
- 87.22. Rippl-Rónai József: Kisfiú portréja
 Pasztell.
 Bernáth–Rippl kiáll. 1942, Kat. 91. (Neményi)
Veszteséglista, 28.
- 87.23. Rippl-Rónai József: Pipázó öregúr, 1900 körül
 Rippl-Rónai... 1937, No. 27. (Neményi); *Pewny* 1940 (Pipázó öregúr, pasztell, 37 × 39 cm, 1900 körül, jelzett, Neményi)
- 87.24. Rippl-Rónai József: Ady Endre portréja (1915)
 Pasztell.
 A gyűjtő megjegyzése: Ernst Múzeumból.
 Vétel: Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete VIII. aukciója, 1942. Pótkatalógus. No. 2547. (Ady Endre arcképe, ajánlás és jelzés, pasztell, karton, 52 × 43 cm.)
 Mérete alapján a Petőfi Irodalmi Múzeum gyűjteményében lévő, 1915-ben készült Csinszka-portré (pasztell, papír; 53 × 43 cm, j. b. f.: Rónai 1915, ltsz.: 72.50) párdarabja lehet.
Veszteséglista, 47.
- 87.25. Rippl-Rónai József: Női félakt
 Pasztell.
Veszteséglista, 40.
- 87.26. Rippl-Rónai József: Koronázás vázlata
 Pasztell.
 Talán azonos: Koronázási jelenet. Pasztell, papír; 41 × 31 cm. J. j. I. Rónai 1916.
 Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Grafikai Osztály, ltsz.: 51.82.
Veszteséglista, 44.
- 87.27. Rippl-Rónai József: Guggoló női akt
 Pasztell.
Veszteséglista, 45.
- 87.28. Rippl-Rónai József: Könyöklő nő, 1916 körül
 Pasztell.
Pewny 1940 (Könyöklő nő, pasztell, 43 × 53 cm, 1916 körül, jelzett, Neményi)
- 87.29. Rippl-Rónai József: Könyöklő nő, 1918 körül
 Pasztell.
Pewny 1940 (Könyöklő nő, pasztell, 43 × 53 cm, 1918 körül, jelzett, Neményi)
- 87.30. Rippl-Rónai József: Önarckép, 1899
 Tus, ecset, papír; 171 × 150 mm. J. j. f.: monogram, körirat: „Banyuls sur mer. Ilyen formám van most 1899 novber (sic!) tájékán”.
 Vétel: Gombosi Györgytől 1942 után. A rajz még a háború alatt Seiden Gusztávhoz került csere útján. (*Majoros Valéria*: Seiden Gusztáv, a fotóművész, műkereskedő és műgyűjtő. *Ars Hungarica* XII. 1984, 246.)
- 87.31. Rippl-Rónai József: Ady Endre portréja („Ady Endre után Rónai” felirattal)
 Tusrajz. J. b. I. Ady Endre után (Kaposvár); j. I. Rónai.
Veszteséglista
- 87.32. Rippl-Rónai József: Utcai alvók. 1914
 Színezett tus, papír.
 Rippl-Rónai... 1937, No. 33. (Neményi)
- 87.33. Rippl-Rónai József: Vevey alakok a teaházban, 1915
Pewny 1940. (Vevey alakok a teaházban, akvarell, 17 × 22 cm, jelzett és datált, 1915, Neményi)
- 87.34. Rippl-Rónai József: Gyümölcs és virág
 Rippl-Rónai... 1937, No. 133. (Neményi)
- 87.35. Rippl-Rónai József: Kapáló férfi
 Pasztellszerű színes rajz gobelinhez, kartonon.
Veszteséglista, 42.
- 87.36. Rippl-Rónai József: Kalapos öreg nő, pápaszemmel
 Szén, papír.
 Talán azonos: Madame Ricard, 1914. Szén, papír; 51 × 35 cm. J. j. I. Rónai 1914 Issy l' Evéque.
 Antal–Lusztig Gyűjtemény. (*Farkas Zsuzsa* szerk.: Rippl-Rónai József. Válogatás az Antal–Lusztig Gyűjteményből Kaposvár 2011, Kat. 48.)
Veszteséglista, 48.
- 87.37. Rippl-Rónai József: Ásó kertész
 Színezett szén, papír.
 Rippl-Rónai... 1937, No. 20. (Neményi)

- 87.38. Rippl-Rónai József *Emlékeim* című könyvének borítója
Színes tinta, toll, papír.
Veszteséglista
- 87.39. Rippl-Rónai József: Anyám arcképe
Akwarell, papír.
Veszteséglista, 50.
- 87.40. Rippl-Rónai József: Kettős önarckép női modellel
Színes rajz, papír, Rippl igazoló levelével.
Veszteséglista
- 87.41. Rippl-Rónai József: Férfifej, 1914
Akwarell, ceruza, papír.
Veszteséglista
- 87.42. Rippl-Rónai József: Női akcsoportok (két mű)
Vörös és kék tinta, papír.
Veszteséglista
- 87.43. Rippl-Rónai József: Vörös szakállas férfi
Hagyatéki lista
- 87.44. Rippl-Rónai József: Önarckép
Hagyatéki lista
- 87.45. Rippl-Rónai József: Női aktok
Vörös tinta, papír.
Veszteséglista
- 88.1. Rodin, Auguste: Victor Hugo.
Rézkarc, papír. Szignált. (Avec remarque)
Veszteséglista
- 88.2. Rodin, Auguste: Lovas
Kétszínű metszet, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 89.1. Rops, Félicien: Bourgeois
Rézkarc, papír; 193 × 150 mm.
Budapest, Szépművészeti Múzeum, Grafikai Osztály, ltsz.: 1935-2497.
Ajándék
- 90.1. Roualt, George: Örömlány, 1917 (az 1913-ban készült festményének vázlata)
Tempera, papír; 311 × 295 mm. Jelezve: G. Roualt 1917.
Francia rajzok... 1933, Kat. 246. (Neményi)
- 90.2. Roualt, George: Nő
Rajz, papír.
- A Szépművészeti Múzeum 1933-as francia rajzkiállításra felkínálva, nem kiállítva.
Budapest, Szépművészeti Múzeum, Irattár, 396/1933.
- 91.1. Scheiber Hugó: Önarckép
Veszteséglista
- 91.2. Scheiber Hugó: Zenészek
Hagyatéki lista
- 92.1. Schiele, Egon: Férfiportré, 1910
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 70.
- 92.2. Schiele, Egon: Szerelmes pár (akt)
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 69.
- 92.3. Schiele, Egon: Boszorkány
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 71.
- 92.4. Schiele, Egon: Fiatalkori önarckép, 1908
Akwarell, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 92.5. Schiele, Egon: Férfi alak
Akwarell, papír.
Veszteséglista
- 92.6. Schiele, Egon: „Unendlicher Blick”
Akwarell, papír.
Veszteséglista
- 92.7. Schiele, Egon: Női akt (két rajz)
Kréta, papír.
Veszteséglista
- 92.8. Schiele, Egon: Női akt férfival
Kréta, papír.
Veszteséglista
- 92.9. Schiele, Egon: Női alak
Rajz, különféle színes technika, papír.
Veszteséglista
- 93.1. Shannon, Charles Haslewood: Augusztus
Színes fametszet, papír; átmérő: 133 mm.
Budapest, Szépművészeti Múzeum, Grafikai Osztály, ltsz.: 1935-2496.
Ajándék
- 94.1. Sintenis, Walter: Ifjú farkassal
Hidegtű, papír; 220 × 168 mm.

- Budapest, Szépművészeti Múzeum, Grafikai Osztály, ltsz.: 1935-2500.
Ajándék
- 95.1. Strang, William: Borivók, 1904
Rézmetszet, papír; 180 × 190 mm.
Budapest, Szépművészeti Múzeum, Grafikai Osztály, ltsz.: 1935-2494.
Ajándék
- 96.1. Stuck, Franz von: Az ebéd
Olaj, fa.
Veszteséglista, 52.
- 96.2. Stuck, Franz von: Bródy Sándor (vagy Rippl-Rónai) portréja
Tus, papír.
Veszteséglista
- 97.1. Surville, Léopold: Ülő és fekvő női akt, 1923
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 81.
- 98.1. Székely Bertalan: Fürdő nő (a nagy, kész festmény)
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 82.
- 99.1. Szinyei Merse Pál: Balerina, 1878
Olaj, vászon; 47,5 × 35 cm. J. l. b. Szinyei 1878.
Magántulajdon.
Szinyei Merse 1990, kat. 121. (Neményi)
Neményi lakása falán (enteriőr fénykép).
Veszteséglista, 54.
- 99.2. Szinyei Merse Pál: Fűtanulmány a „Pacsirtához”, 1882
Olaj, vászon; 40,2 × 50,2 cm. J. l. j. Szinyei 1882
Szinyei Merse 1990, kat. 143. (Neményi)
Veszteséglista, 53.
- 100.1. Szőnyi István: Fürdőzők
Barna tus, papír.
Veszteséglista
- 101.1. Telcs Ede: Erzsébet királyné
Ceruza, papír; 226 × 146 mm.
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Grafikai Osztály, ltsz.: 1935-2917.
Ajándék
- 102.1. Tihanyi Lajos: Önarckép
Ceruza, papír.
- 102.2. Tihanyi Lajos: Akt I.
Tus, papír.
Majoros 2004, No. 179. (Női akt, 1912 körül, Neményi)
Veszteséglista
- 102.3. Tihanyi Lajos: Akt II.
Tus, papír.
Majoros 2004, No. 180. (Női akt, 1912 körül, Neményi)
Veszteséglista
- 102.4. Tihanyi Lajos: Akt III.
Szén, papír.
Majoros 2004, No. 181. (Női akt, 1912 körül, Neményi)
Veszteséglista
- 103.1. Toulouse-Lautrec, Henri de(?): Nő zongorával
Akvarell, kréta, papír.
Veszteséglista
- 103.2. Toulouse-Lautrec, Henri de: Nuit blanche, 1893
Litográfia, akvarell, papír. Szignált.
Veszteséglista
- 103.3. Toulouse-Lautrec, Henri de: Carnot malade, 1893
Litográfia, papír. Szignált. No. 5.
Veszteséglista
- 103.4. Toulouse-Lautrec, Henri de: Női fej
Színes litográfia a *Pan*-ból.
Veszteséglista
- 104.1. Trübner, Wilhelm: Boszorkány
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 84.
- 105.1. Uitz Béla: Önarckép
Olaj, vászon.
Veszteséglista, 89.
- 105.2. Uitz Béla: Női fej
Tempera, papír.
Veszteséglista
- 105.3. Uitz Béla: Női fej
Ceruza, papír.
Veszteséglista

105.4. Uitz Béla: Varró nő, 1919
Tus, papír; 600 × 420 mm. Jelzés nélkül.
Új magyar rajzművészet... 1984, Kat. I. 69.
(Neményi)

105.5. Uitz Béla: Anya gyermekével, 1918–1919
Tus, papír; 580 × 400 mm. Jelzés nélkül.
Új magyar rajzművészet... 1984, Kat. I. 68.
(Neményi)

106.1. Utrillo, Maurice: Utca alakokkal
Tempera, papír. Szignált.
Veszteséglista

107.1. Watteau, Jean-Antoine: Muzsikus csoportok
(2 mű)
Rézkarc, papír.
Veszteséglista

108.1. Wauer, William: Fátyoltánc (Schleiertanz)
Ceruza, papír. Szignált.
Veszteséglista

JEGYZETEK

1 Doktorok származási lapjai. 12. kötet, 278. szám.
ELTE Levéltára, 1/f.

2 Századunk névváltoztatásai. Helytartósági és miniszteri engedéllyel megváltoztatott nevek gyűjteménye 1800–1893. Budapest, 1895. Sorszám: BM. 67446–83. (A névváltoztatás időpontja: 1883.)

3 Budapest, Budapest Főváros Levéltára (BFL), VII–211–1891–0792.

4 Neményi Pál (Fiume, 1895 – Washington DC., 1952)
Paul Felix Nemenyi néven nemzetközileg ismert matematikus 1939-ben az Egyesült Államokban telepedett le, és részt vett a Manhattan-programban, az atombomba kifejlesztésében.

5 A Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetem Almanachja az MCMIX–MCMX. tanévre. Budapest 1910.

6 Akadémiai Értesítő, 23. Budapest 1912, 252–253; Tolnai Világlapja, 1911. május 14, 1170.

7 *Neményi Bertalan*: A magyar nép állapota és az amerikai kivándorlás. (Modern Könyvtár) Budapest 1911.

8 Doktorok származási lapjai. 12. kötet, 278. szám. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára, 1/f.

9 Igazságügyi Közlöny, 1915. 24. évfolyam, 4. szám, 248. oldal.

10 Gazdasági, pénzügyi és tőzsdei kompasz, 1928–1929/3–4. kötet, 268.

11 Igazságügyi Közlöny LIII. 1944, 6. szám, 252.

12 New Yorkba az „America” nevű hajó fedélzetén érkeztek meg 1947. február 21-én.

„New York, New York Passenger and Crew Lists, 1909, 1925–1957,” Immigration, New York City, New York, United States, NARA microfilm publication T715 (Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, n.d.).

13 A Tungsram Rt. Története 1896–1996. Aschner Lipót Alapítvány 2004, 80–81.

14 „New York, New York City Municipal Deaths, 1795–1949,” Death, Manhattan, New York, New York, United States, New York Municipal Archives, New York; FHL microfilm 2,133,882.

15 Népszava LXXV. 1947. december 2. (275. sz.)

16 Népszava LXXV. 1947. november 13. (259. sz.)

17 Az I–XIII. sorszámmal és N. B. vagy Dr. N. B. monogrammal jelölt ládákat a bank 12172–13184 letétszá-

mok alatt vette nyilvántartásba. Budapest, Szépművészeti Múzeum, Irattár, 34/1945.

18 Budapest, Szépművészeti Múzeum, Irattár, 31/a/1945.

19 Budapest, Szépművészeti Múzeum, Irattár, 34/1945.

20 Budapest, Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) Országos Levéltára (OL), XIX-I-12-108/1946.

21 Budapest, MNL OL, XIX-I-12-296/1947.

22 Budapest, MNL OL, XIX-I-13-391/1948.

23 Budapest, BFL, VII-191/1948.

24 Budapest, BFL, IV.1475a-33583/1948.

25 Miskolc, Herman Ottó Múzeum, ltsz.: P.77.66.

26 Miskolc, Herman Ottó Múzeum, ltsz.: P.77.65.

27 Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Grafikai Osztály, ltsz.: 1954-5176/1-7.

28 Budapest, Budapesti Történeti Múzeum, Fővárosi Képtár. ltsz.: 62.539.

29 *Dunai Andrea*: Az eltűnt képek nyomában – Báró Hatvány Ferenc széthullott gyűjteménye. Artmagazin VI. 2008/5. (29.) sz.

30 Rippl-Rónai... 1937. Kat. 9. sz.

31 Bernáth-Rippl kiáll. 1942. Kat. 86.

32 *Horváth János*: A pasztell technika Rippl-Rónai művészetében. Somogyi Múzeumok Közleményei 15. Kaposvár 2002, 227.

33 Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998. Kat. 40. sz.

34 Rippl-Rónai József emlékkiállítása. Ernst Múzeum, 1928. Kat. 149. sz.

35 Rippl-Rónai... 1937. Kat. 110. sz.

36 Nemes Marcell... 1934.

37 *Genieva–Vladimirov* 2003.

38 Ady könyv. Dokumentumok az Ady-kérdéshez. Szerk.: Reiter László. Budapest 1924.

39 Rippl-Rónai József újabb rajzai és festményei. Ernst Múzeum, 1917. Kat. 81 és 201. sz.

40 *Pewny* 1940.

41 Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete VIII. aukciója, 1942. Pótkatalógus, no. 2 47.

42 *Molnos Péter*: Aranykorok romjain. Kieselbach Galéria Kereskedelmi Kft., Budapest 2015.

43 *Zombori Lajos*: A Csontváry-krónika korai fogalmazványa. In: A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve XXXIV. Pécs 1989, 199, 290.

- 44 Vasárnapi Újság LX. 1913/9, 170.
 45 Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Kézirat-tár. Levelestár, Keleti Artúrhoz írt levelek, 117/521.
 46 Új magyar rajzművészet... 1984. Kat. I. 83. sz.
 47 Magyar Művészet IX. 1933/3. 70.
 48 Pesti Napló LXXVIII. 1927. szeptember 11. (205. sz.)
 49 *Kopp Jenő*: Derkovits Gyula. Budapest 1944, No. 6. (Hajnal)
 50 Új magyar rajzművészet... 1984. Kat. I. 68. és 69.
 51 Nemzeti Művészet – Lehel Ferenc naplójegyzetei, 1934/1, 149. oldal.
 52 Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Adattár, 165.71–76/65.
 53 Reprodukálva: *Andree Rolf*: Arnold Böcklin – Die Gemälde. Basel 1977, Kat. 22. sz.
 54 Budapest, Szépművészeti Múzeum, Irattár, 436/1935.
 55 *Bálint Rezső*: Művészek Párizsban. 1941.
 56 Francia rajzok... 1933. Kat. 246, 247, 248. sz.
 57 Estate Dr Bertalan Nemenyi (Hermann E. Simon on behalf of Paul Felix Nemenyi, Administrator) Galerien Thannhauser. Akte: Lagerkartei New York, Sept. 1941-23.6.1969, Signatur: A077_XIX_012 http://www.artcontent.de/zadik/bestand_personen.aspx?person=3257&b_id=30 (letöltve 2016. április 26.)
 58 Galerien Thannhauser – Dezember 1919 – 1971, Akte: Kundenkartei Berlin, A-B, 1927-1937, Signatur: A077_XIX_013. http://www.artcontent.de/zadik/dokument.aspx?person=1095&suche=&d_id=2294 (letöltve 2016. április 27.)

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

A felhasznált források jegyzéke a rövidítésekkel

- Veszteséglista* – Neményi banki zárt letétjéből eltűnt művek jegyzéke (Budapest, Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltár, XIX-I-13-391/48) (A lista tételeinek csupán egyik része számozott; e számokat feltüntettem.)
Hagyatéki lista – A Neményi lakásában 1948-ban felvett leltár alapján (Budapest, Budapest Főváros Levéltára, IV.1475a-33583/48).
Ajándék – Neményi ajándéka a Szépművészeti Múzeumnak 1935-ben (Budapest, Szépművészeti Múzeum, Irattár, 436/1935).
Genthon – Genthon István által készített Rippl-Rónai œuvrekatalógus-kísérlet (Budapest, MTA BTK Művészettörténeti Intézet, Adattár, MKCS-C-I-36).

A rövidítve idézett irodalom jegyzéke

- Bernáth–Rippl kiáll. 1942 – Bernáth Aurél újabb képeinek és Rippl-Rónai József (1861–1927) válogatott műveinek kiállítása. Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete, Budapest 1942.
 Csontváry... 1936 – Csontváry Tivadar újonnan fölmerült képeinek kiállítása. Rendezte Lehel Ferenc. [Fränkel Szalon,] [Budapest] 1936.
 Ferenczy Károly... 1940 – Ferenczy Károly képeinek kiállítása. Rendezte Petrovics Elek. Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete, Budapest 1940.
 Francia rajzok... 1933 – Francia rajzok XV–XIX. század. Szépművészeti Múzeum, Grafikai Osztály LXV. kiállítása, [Budapest] 1933.
Genieva–Vladimirov 2003 – *Genieva, Ekaterina – Vladimirov, Aleksei*: Catalogue of Art Objects from Hungarian Private Collections. Moskow 2003.
Majoros 1999 – *Majoros Valéria*: Bohacsek Ede. Vác 1999.
Majoros 2004 – *Majoros Valéria Vanília*: Tihanyi Lajos a művész és művészete. [Budapest] 2004.
 Nemes Marcell... 1934 – Jánoshalmi Nemes Marcell magyar képgyűjteménye, II. rész. Az Ernst Múzeum Aukciói, XLIX. Budapest 1934.
Pewny 1940 – *Pewny Denise*: Rippl-Rónai József (1861–1927). (A budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Művészettörténeti és Keresztényrégészeti Intézetének dolgozatai.) Budapest 1940.
 Rippl-Rónai... 1937 – Rippl-Rónai József emlékkiállítása. Ernst Múzeum, Budapest 1937.
Szinyei Merse 1990 – *Szinyei Merse Anna*: Szinyei Merse Pál élete és művészete. Budapest 1990.
 Új magyar rajzművészet... 1984 – Új magyar rajzművészet Rippl-Rónaitól Vajdáig. Emlékezés Gombosi György művészettörténészre. [A katalógust írta és a kiállítást rendezte Majoros Valéria] Magyar Nemzeti Galéria, Budapest 1984.

ADDENDUM TO THE ART COLLECTION OF BERTALAN NEMÉNYI

The Budapest lawyer Dr. Bertalan Neményi (1892-1947) was one of the notable figures of Hungarian art collection in the interwar period. He was mainly drawn to contemporary Hungarian artists, so he had considerable numbers of works by József Rippl-Rónai, Lajos Gulácsy and Tivadar Csontváry Kosztka. The reconstruction of his collection is very difficult as the bulk disappeared at the end of WWII. In early 1944 he deposited a considerable segment of his collection in thirteen locked wooden crates in the safe of the Hungarian General Credit Bank. The safe was left intact by the siege of the city, but the corps of the Soviet army specialized for gathering art works plundered the safe. On 19 March 1945 Neményi asked help for the search after his collection. The list included 98 paintings, some 350 graphic sheets and 2000 books. Several of his treasures were not put in the bank

but in homes of private persons. When Neményi died unexpectedly in 1947, the existing pieces of the collection got into the art trade. Some were also found there from the stock once deposited in the bank. Most of the bank deposits, however, went to Moscow. The paper tries to reconstruct the collection and the intellectual portrait of the collector with the help of archival sources first published here.

JUHÁSZ Sándor, Budapest g.sandor.juhasz@gmail.com

Kulcsszavak: műgyűjtés, Neményi Bertalan, levéltári források, Rippl-Rónai József, Csontváry Kosztka Tivadar, Gulácsy Lajos / *Keywords:* Art collecting, Bertalan Neményi, archival sources, Rippl-Rónai József, Csontváry Kosztka Tivadar, Gulácsy Lajos